

**Sprawozdanie merytoryczne
z realizacji zadania pt. „Dofinansowanie działalności edukacyjnej Ośrodka
Edukacji Ekologicznej w Szymbarku, wg harmonogramu rzeczowo –
finansowego do umowy nr WFOŚ/D/723/30/2015
w okresie od 01.01.2015r. do 31.12.2015**

Wszyscy uczestnicy oferty edukacyjnej Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Szymbarku byli informowani o dofinansowaniu zadań Szkoły przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Na działalność Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Szymbarku składają się dwie formy edukacji ekologicznej. Podstawową jest edukacja grup uczestniczących w kilkudniowych turnusach, podczas których uczestnicy biorą udział w warsztatach z różnych dziedzin nauk przyrodniczych. Drugą jest organizacja i realizacja warsztatów jednodniowych w formie festynów, pikników i wycieczek proekologicznych oraz warsztatów i szkoleń dla dorosłych.

W okresie od stycznia 2015 do grudnia 2015 z warsztatów z edukacji ekologicznej, organizowanych przez Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku skorzystało **246 grup** dzieci i młodzieży szkolnej z opiekunami, o łącznej liczbie **6 241 osób**. Były to warsztaty:

– pięciodniowe	15 grup
– czterodniowe	6 grupy
– trzydniowe	14 grup
– dwudniowe	2 grupy
– ferie	1 grupa
– wakacje	5 grup
– warsztaty siedliskowe i wewnętrzne szkolenie dla pracowników PZPK	
	2 grupy
– jednodniowe	201 grup

W ramach warsztatów kilkudniowych odbyły się:

„II rodzinne warsztaty herpetologiczne”

Już po raz drugi Ośrodek Edukacji Ekologicznej zorganizował dwudniowe rodzinne warsztaty herpetologiczne. Tym razem odbyły się one w pierwszej dekadzie maja, by móc się bliżej przyjrzeć gatunkom wymagającym do zwiększonej aktywności wyższych temperatur. Uczestnicy, pogoda i zwierzęta dopisali! Pierwszy dzień w całości poświęcony był płazom. Uczestnicy poznali gatunki płazów występujące na terenie KPK z uwzględnieniem gatunków godujących w maju: ropucha paskówka i zielona, rzekotka drzewna, żaby zielone. Nauczyli się rozpoznawać poszczególne gatunki po głosach godowych. Podczas pobytu w terenie na stanowisku rzekotki potwierdzono jej obecność przy pomocy stymulacji głosowej, co wywołało wielki entuzjazm wśród dzieci i ich opiekunów. Kolejnym zaskoczeniem okazało

się jajo traszki grzebieniastej, którego pojedynczy egzemplarz jest skrupulatnie owinięty w liść. Udało się również zaobserwować larwy płazów bezogonowych, które składają skrzek na przełomie marca i kwietnia: ropuchy szarej, żaby trawnej i moczarowej. Nie zabrakło też traszki zwyczajnej i grzebieniastej. Drugiego dnia skupiono się głównie na ochronie herpetofauny i przedstawieniu najistotniejszych zagrożeń dla rodzimej batrachofauny, sposobach ich minimalizacji oraz ochronie czynnej. Dalszą część warsztatów poświęcono gadom. Podczas wyjścia terenowego kilkadziesiąt metrów od OEE znaleziono dwa gatunki jaszczurek: zwinkę i żyworodną. Przepiękna, intensywna zielona barwa samca jaszczurki zwinki na długo pozostanie w naszej pamięci. Warsztaty przeprowadził herpetolog – pan Tomasz Narczyński.

„Warsztaty siedliskowe 2015”

Już po raz kolejny Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych zorganizował dla swoich pracowników warsztaty siedliskowe. Tegoroczna edycja poświęcona została rozpoznawaniu chronionych siedlisk przyrodniczych leśnych: 9110-1 Kwaśna buczyna niżowa (*Luzulo pilosae-Fagetum*), 9130-1 Żyzna buczyna niżowa (*Galio odorati-Fagetum*) i 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*) oraz ich najczęstszych lokalnie postaci zastępczych. Głównym organizatorem była pani Monika Rekowska (OEE w Szymbarku), a prowadzącym pan Sebastian Nowakowski (PKMW).

Program warsztatów został podzielony na dwa dni: pierwszy składał się z części kameralnej (wykład pt. *Buczyny niżowe i kwaśne dąbrowy w programie Natura 2000. Systematyka i problemy diagnostyczne w terenie* + dyskusja) i części terenowej (wizytacja pokazowych powierzchni leśnych).

Dzień drugi poświęcony został pracy terenowej (wspólne diagnozowanie wybranych powierzchni leśnych w okolicach Szymbarka i Wieżycy).

„Dzieci i młodzież romska z Humennego w OEE w Szymbarku”

W dniach od 29.06.2015 do 05.07.2015 gościliśmy w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Szymbarku dzieci i młodzież romską z Humennego na Słowacji. Głównym organizatorem pobytu dzieci na Pomorzu byli Dariusz Podbereski (TPK) i Kościerski Dom Kultury.

Dzieci miały okazję obcować z piękną przyrodą i kulturą Pomorza. W zamian dziękowały charyzmatycznym śpiewem i tańcem. Ich pobyt był możliwy dzięki wielu organizacjom i ludziom dobrej woli. Warto podkreślić fakt, iż dzieci te na co dzień żyją w skrajnym ubóstwie i nigdy dotąd nie miały możliwości spędzenia wakacji poza miejscem zamieszkania.

„Wakacyjny pobyt podopiecznych Domu Dziecka z Kartuz w OEE”

Po raz kolejny w wakacje gościliśmy w OEE podopiecznych Domu Dziecka z Kartuz. Uczestnicy turnusu przez dwa tygodnie brali udział w wielu terenowych warsztatach z edukacji ekologicznej, łącząc zdobywanie wiedzy przyrodniczej ze świetną zabawą. Wśród przeprowadzonych warsztatów edukacyjnych nie mogło zabraknąć podchodów przyrodniczych, zajęć o wodzie, czy lesie. Wychowankowie Domu Dziecka z Kartuz wyjeżdżali z Szymbarka z uśmiechami na twarzach, bogatsi o wiedzę i ładunek nowych, pozytywnych doświadczeń.

„Dzieci z Ukrainy w Szymbarku”

W sierpniu gościliśmy grupę dzieci z Ukrainy. Głównymi organizatorami pobytu byli: Stowarzyszenie Na Drodze Ekspresji z Sopotu i Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku.

Podczas pobytu dzieci miały okazję poznać walory przyrodnicze i kulturowe Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, uczestniczyły między innymi w warsztatach kartograficznych, entomologicznych, ornitologicznych.

Dodatkowo zwiedzali oni Gdańsk, Gdynię (m.in. Experiment i Akwarium Morskie), CEPR, nadmorskie plaże. Goście uczestniczyli również w warsztatach papieru czerpanego na „Strzelnicy”, a dzięki uprzejmości dyrekcji AQUA Centrum w Kościerzynie nieodpłatnie skorzystali z basenu.

Wyjątkowa okazała się wycieczka do Stężycy ufundowana przez Wójta Gminy Stężycy. Po spotkaniu z Wójtem i Sekretarzem Gminy dzieci miały okazję skorzystać z takich atrakcji jak: zwiedzanie mariny i promenady, występ w amfiteatrze czy kąpielisko strzeżone.

Zadziwiający dla nas był fakt, że na Ukrainie bardzo rzadko segregują odpady, dlatego też przez cały pobyt zwracano szczególną uwagę na to, aby nasi goście segregowali odpady i uświadomili sobie jakie korzyści z tego wynikają. W ostatnich dziesięcioleciach to my uczyliśmy się gospodarki odpadami od naszych sąsiadów z zachodu. Teraz nadszedł czas aby przekazać „pałeczkę” dalej.

„Ekologiczne kolonie dla młodzieży z Dzielnicy Olszynka, z Gdańska”

Na zakończenie tegorocznych wakacji w Ośrodku Edukacji Ekologicznej gościliśmy grupę młodzieży z gdańskiej dzielnicy Olszynka. Kolonie zostały zorganizowane przez Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych i Zarząd Dzielnicy Olszynka.

Młodzież miała okazję uczestniczyć w warsztatach z edukacji ekologicznej opierających się głównie na szeregu gier przyrodniczych, kształtujących umiejętność obserwacji i szacunek dla otaczającej przyrody. Dzieci odwiedziły również Stację Limnologiczną w Borucinie. Ogromnym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia pt. „Gleba dobrem niezastąpionym”. Podczas tych warsztatów uczestnicy odwiedzili pobliską żwirownię, gdzie za pomocą sit przesiewali poszczególne frakcje granulometryczne gleby. Na zakończenie warsztatów lepiłi w glinie. Wszystkie dzieci wyjeżdżały bardzo zadowolone i zadeklarowały chęć ponownego przyjazdu.

„Wewnętrzne szkolenie dla pracowników PZPK w Szymbarku”

W dniach 17-19. XI. 2015. w OEE w Szymbarku odbyło się szkolenie dla pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych. Warsztaty poruszały obejmowały wybrane zagadnienia inwazyjności obcych gatunków oraz tworzenie scenariuszy warsztatów z edukacji ekologicznej zgodnych z podstawą programową i kreacja stoisk promocyjnych PZPK.

Pierwsza część warsztatów dotyczyła gatunków inwazyjnych, w szczególności roślin. Sebastian Nowakowski (PKMW) zapoznał słuchaczy z pochodzeniem, zasięgami i rozpoznawaniem gatunków inwazyjnych, następnie Justyna Rymon Lipińska (ZPK) przybliżyła aspekty związane z zagrożeniami dla lokalnej różnorodności biologicznej. Prelegenci poruszyli również w praktycznym ujęciu temat związany z eliminacją gatunków inwazyjnych ze środowiska i praktycznym wykorzystaniem pozyskanej biomasy (np. właściwościami leczniczymi). W kolejnej części szkolenia Grażyna Jaszewska (ZPK) i Justyna Rymon Lipińska zaprezentowały wydawnictwo edukacyjne pt. „Obce gatunki inwazyjne? — Nie, dziękuję” będące kompendium wiedzy z zadaniami dla ucznia

i nauczyciela. Ten panel szkolenia był szczególnie istotny dla edukatorów z PZPK, jako że jedną ze strategii walki z gatunkami inwazyjnymi jest zapobieganie inwazji, które powinno być realizowane właśnie poprzez edukację i kształtowanie właściwych postaw.

Prelegentką w kolejnym module szkolenia była pani Elżbieta Mazurek — konsultant Gdynskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli oraz rzeczoznawca MEN. Moduł ten dotyczył tworzenia scenariuszy zajęć i projektów edukacyjnych zgodnych z podstawą programową. W tej części zostało również omówione, jakie elementy powinny zawierać karty pracy. Uczestnicy szkolenia w grupach tworzyli scenariusze zajęć i wypracowywali nowe pomysły edukacyjne, przydatne w naszej pracy. Kolejną poruszaną kwestią była realizacja podstawy programowej przedmiotu *przyroda* w terenie. Po wnikliwym przeanalizowaniu zagadnień okazało się, iż wiele haseł z programu nauczania przyrody można realizować poza salą lekcyjną, podczas lekcji terenowych, które są skuteczną i bardzo atrakcyjną dla uczniów formą zajęć edukacyjnych. Omówione zostały też możliwości ewaluacji i punktacji prac konkursowych.

Kolejny moduł szkolenia prowadził pan Piotr Idziak — socjolog i antropolog kultury, autor narracji wystaw muzealnych i szlaków dziedzictwa, trener technik interpretacji dziedzictwa i moderator zespołowego procesu twórczego. Ta część szkolenia dotyczyła skutecznego demonstrowania stoisk promocyjnych. Uczestnicy szkolenia dowiedzieli się m.in. w jaki sposób skutecznie przekazywać treści różnym odbiorcom. Kluczowym zadaniem grup było tu swoiste "zaprojektowanie" stoiska. W tym celu każda z grup musiała najpierw odpowiedzieć na kilka pytań: co chcemy osiągnąć poprzez stoiska promocyjne? co najważniejszego chcemy przekazać naszym odbiorcom? kim są nasi odbiorcy? w jaki sposób do nich dotrzeć? Po sformułowaniu odpowiedzi grupy przystąpiły do pracy twórczej, polegającej na stworzeniu makiety stoiska. Na koniec każda grupa miała okazję zaprezentować efekty swojej pracy pozostałym, wraz z omówieniem. Po wszystkich prezentacjach przyszedł czas na dyskusję nad wszystkimi pomysłami.

Dodatkowo w ramach warsztatów kilkudniowych OEE włączył się w akcję społeczną Wojewody Pomorskiego skierowana do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów „**My na Pomorzu**”. Za cel ma promowanie zdrowego i bezpiecznego życia, pozytywnych postaw, które są rudymenarną receptą na kłopoty. Akcja ma pomóc uczestnikom nauczyć się wspólnej pracy, podejmowania wyzwań i odpowiedzialności za swoje decyzje. Chęć udziału w konkursie wyraziło 70 zespołów z kilkudziesięciu szkół województwa pomorskiego. Jedną z nagród dodatkowych przyznanych przez Komisję Konkursową, a ufundowanych przez współorganizatora konkursu – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku, był pobyt w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Szymbarku. Zdobywcą nagrody okazali się uczniowie z klasy 1d ze Szkoły Podstawowej nr 55 w Gdańsku. Każdy z pięciu dni, podczas których pierwszoklasiści gościli w OEE, obfitował w prawdziwą moc przyrodniczych atrakcji. Uczniowie z Gdańska m.in. zdobyli Wieżycę – najwyższy szczyt na Nizinie Środkowoeuropejskiej w tej szerokości geograficznej, uczyli się posługiwania kompasem podczas podchodów przyrodniczych, rozpoznawali ptaki pod okiem ornitologa, na zajęciach z entomologiem z kolei dowiedzieli się czemu warto budować i stawiać w ogrodach domki dla owadów, a podczas warsztatów z hydrobiologiem poławiali i oznaczali wodne bezkręgowce. Kiedy w piątek żegnaliśmy się z laureatami konkursu "My na Pomorzu", po ich zadowolonych minach widać było, że nagroda ufundowana przez WFOŚiGW, jaką był pobyt w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Szymbarku, sprawiła im dużo radości i była źródłem mnóstwa pozytywnych emocji.

W ramach warsztatów jednodniowych przeprowadzono:

„Powitanie wiosny 2015 w Strzelnicy”

W poniedziałek 23.03.2015 w Centrum Kultury Kaszubskiej „Strzelnica” odbyły się warsztaty ekologiczne i regionalne pn. „Powitanie wiosny – jak przyroda budzi się do życia”. W imprezie wzięło udział **ok. 760 osób**. Organizatorami byli Zarząd Powiatowy Ligi Ochrony Przyrody w Kościerzynie oraz Kościerski Dom Kultury. W organizację przedsięwzięcia włączył się również Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku. Odwiedzający stoisko OEE mieli okazję spotkać się z entomologiem i hydrobiologiem oraz uczyli się rozpoznawać ssaki leśne.

„Dzień Ziemi w Łapalicach”

Z okazji Dnia Ziemi 22 kwietnia OEE w Szymbarku zorganizował warsztaty z edukacji ekologicznej dla uczniów SP w Łapalicach. Dzięki warsztatom ponad siedemdziesięcioro uczniów klas I-VI mogło lepiej poznać przyrodę okolic swojej szkoły. Dzieci zaopatrzone w lupy z dużym zainteresowaniem obserwowały budzącą się do życia przyrodę. Młodym obserwatorom sprzyjała nawet pogoda, która tego dnia była iście wiosenna. Kulminacją warsztatów terenowych było wejście na Dziewiczą Górę, będącą jednym ze wzniesień pasma Wzgórz Szymbarskich, z której roztacza się piękny widok na Jezioro Łapalickie. Dzieci podczas warsztatów dowiedziały się m.in., że żółte kwiaty rosnące nieopodal szkoły to nie mniszek lekarski, ale podbiał pospolity, na kwiaty którego chętnie siadają muchy, aby trochę się ogrzać w pierwszych promieniach wiosennego słońca. Uczestnicy nauczyli się również rozpoznawać zawilca gajowego, którego kwiaty tworzą wiosną śnieżnobiałe kobierce. Głównym organizatorem przedsięwzięcia był pan Mateusz Drężek.

„V wiosenne warsztaty przyrodnicze w Szymbarku”

20 kwietnia odbyły się „V wiosenne warsztaty przyrodnicze w Szymbarku” pod hasłem przewodnim „Wiosna w przyrodzie”. Uczestniczyło w nich 14 szkół z powiatu kartuskiego i okolic (**500 uczestników**). Głównymi organizatorami byli Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku i Kaszubski Park Krajobrazowy. Uroczystego otwarcia i przywitania gości dokonała p. Monika Rekowska, następnie uczestnicy zostali zapoznani z harmonogramem przedsięwzięcia. Pierwszym punktem był konkurs na najbardziej oryginalne przebranie pn. „Wiosenny kwiat występujący w Kaszubskim Parku Krajobrazowym”. Podczas prac komisji konkursowej pracownicy Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych przedstawili krótki spektakl. Tematyka przedstawienia nawiązywała do realizowanego projektu „Czynna ochrona raka szlachetnego” w jeziorach PZPK. Spektakl był zainspirowany wierszem Jana Brzechwy „Ryby, żaby i raki”. Po rozstrzygnięciu konkursu dzieci wraz z opiekunami i instruktorami udały się w kierunku lasu na warsztaty terenowe prowadzone przez 20 instruktorów (w tym 10 pracowników PZPK i 2 leśników z Nadleśnictwa Kartuzy). Tematyka warsztatów przedstawiała się następująco: „Wiosna w lesie i na łące”, „Wiosna w stawach naturalnych”, „Poznajemy drzewa i krzewy”, „Wiosna w świecie ptaków”, „Owadzie przejawy wiosny”. Po powrocie z terenu na uczestników czekała ciepła herbata i kiełbaski. Na zakończenie odbyły się konkursy indywidualne, polegające na rozwiązywaniu

zagadek przyrodniczych z użyciem tablic interaktywnych, puzzli wielkoformatowych i innych ciekawych pomocy dydaktycznych.

"Nasze jezioro- nasza sprawa" – warsztaty w Miechucinie

OEE po raz kolejny wsparł merytorycznie szkołę realizującą projekt "Nasze jezioro- nasza sprawa". Tym razem w projekt włączyło się Gimnazjum w Miechucinie z Jeziorem Wielkim. Jest to jezioro przepływowe położone w obrębie zlewni górnej Łeby, na średniej wysokości 209,4 m n.p.m. Zajęcia były nastawione na uświadomienie gimnazjalistom, że jeziora są najcenniejszymi i najtrwalszymi komponentami krajobrazu pojeziernego, który jest jedną spośród wielu wartości przyrodniczych Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, dla ochrony których został on ustanowiony. Zależało nam aby wskazać młodzieży, iż jeziora decydują o ogólnej zasobności wodnej Parku, a co za tym idzie, ich stan ekologiczny bezpośrednio determinuje jakość tych zasobów, a tym samym ich przydatność dla różnych form użytkowania i konsumpcji. Podczas warsztatów uczniowie poznali genezę jezior Pojezierza Kaszubskiego oraz uzyskali informacje nt. jeziorności KPK. Uczestnicy projektu dowiedzieli się również, iż eutrofizacja jest największym i najbardziej brzemiennym w skutki zagrożeniem antropogenicznym jezior Pojezierza Kaszubskiego oraz jakie są przyczyny wzrostu trofii zbiorników wodnych. Pozytywnym wnioskiem płynącym z przeprowadzonych zajęć niech będzie fakt, iż w sposób zauważalny wzrasta świadomość ekologiczna młodych ludzi oraz zrozumienie konieczności ochrony walorów przyrodniczych, w czym z pewnością swój udział mają projekty tj. "Nasze jezioro nasza sprawa".

„Majówka entomologiczna”

29.05.2015 r. Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku zorganizował warsztaty z cyklu „Majówka entomologiczna”. W projekcie wzięły udział przedszkola i szkoły z terenu powiatu kartuskiego (**30 grup** o łącznej liczbie **655 uczestników**). Głównym celem warsztatów było oswojenie uczestników z owadami i podkreślenie roli owadów w przyrodzie jako najliczniejszej grupy zwierząt. Prowadzący „uczulali” maluchy na to, żeby nigdy w przyszłości mówiąc o owadach nie nazywały ich „robakami” (robaki nie posiadają odnóży właściwych i należą do innego typu bezkręgowców). Kiedy pogoda dopisywała całe zajęcia odbywały się na położonych w okolicy przedszkoli i szkół łąkach i w lesie. Dzieci chwytaly owady za pomocą siatki do połowu owadów do specjalnie przygotowanych pojemniczków, a następnie obserwowały je używając lupy. Prowadzący zajęcia każdorazowo identyfikował gatunek i tłumaczył w prosty sposób jak go rozpoznać. Po zakończeniu zajęć wszystkie owady wypuszczano na wolność. Zadziwiający był fakt, z jaką łatwością maluchy zapamiętywały nazwy poszczególnych gatunków. Podczas tegorocznej majówki uczestnicy mieli także możliwość poznania pracy pszczelarza i wszystkich przyrządów, których używa się przy prowadzeniu pasieki.

„Nauka z żaglami w tle”

Samorząd Województwa Pomorskiego ogłosił rok 2015 *Rokiem Matematyki na Pomorzu*. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku,

Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku i Kaszubski Park Krajobrazowy zaangażowały się w część przyrodniczą spotkania naukowego „Matematyka pod Żaglami”, organizowanego przez Centrum Inicjatyw Edukacyjnych w Kartuzach wraz ze Stowarzyszeniem UKŻ Lamelka i adresowanego do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych powiatu kartuskiego. Naukowy piknik odbył się w Centrum Sportów Wodnych i Promocji Regionu na Złotej Górze nad Jeziorem Brodno Wielkie. W wydarzeniu uczestniczyło **około 150** miłośników matematyki, żeglarstwa oraz, jak się później okazało, walorów przyrodniczych Kaszub. Na stoiskach edukacyjnych organizatorów młodzież mogła wzbogacić swoją wiedzę o jeziorach Pojezierza Kaszubskiego oraz uzyskać informację nt. projektów dotyczących jezior realizowanych przez WFOŚiGW w Gdańsku. Uczniowie m.in. badali właściwości chemiczne wody pobranej z jeziora (pH, azotany i fosforany), dowiedzieli się czym zajmuje się limnologia oraz pod okiem specjalisty badali temperaturę wody. Nauczyli się także rozpoznawać raka szlachetnego – prawowitego mieszkańca pomorskich wód oraz raka pręgowatego – gatunek inwazyjny. Poza tym młodzież podczas zajęć z entomologiem miała okazję dowiedzieć się jakie makrobezkręgowce występują w jeziorach oraz jakie owady najczęściej spotykamy nad wodą; z kolei na zajęciach z kartografem uczestnicy zgłębiali tajniki korzystania z mapy i kompasu. Jako że pogoda sprzyjała zdobywaniu wiedzy na świeżym powietrzu warsztaty zakończyły się pełnym sukcesem. Uczestnicy ruszali w drogę do szkoły zaopatrzeni w moc wrażeń płynących z kontaktu z przyrodą.

„Skupieni wokół kaszubskich jezior”

W czerwcu 2015 OEE w Szymbarku zorganizował warsztaty z limnologiem i hydrobiologiem dla klas gimnazjalnych ZKiW w Szymbarku, przez co włączył się do projektu pt.: „Skupieni wokół Kaszubskich jezior” realizowanego przez szkołę we współpracy ze Zrzeszeniem Kaszubsko–Pomorskim w ramach Programu Operacyjnego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi PO RYBY 2007-2013 pn. "Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013". Program ten został stworzony, aby realizować cele polskiej polityki rybackiej.

Podczas warsztatów w Stacji Limnologicznej w Borucinie uczestnicy zapoznali się z problematyką limnologiczną i badaniami, których celem jest rozpoznanie współczesnych, naturalnych i antropogenicznych, przemian ekosystemów jeziornych oraz sformułowanie przyrodniczych podstaw niezbędnej ochrony. Badania terenowe obejmują ponad 150 jezior Pojezierza Pomorskiego. Integralną część Stacji stanowi ogródek meteorologiczny, w którym prowadzone są codzienne pomiary standardowych parametrów meteorologicznych. Stacja włączona jest do sieci obserwacyjnej IMiGW, między innymi jako jedyny na Pojezierzu Pomorskim posterunek pomiarów parowania z wolnej powierzchni wody. Prowadzący zajęcia, pan mgr Edmund Ulenberg, w ciekawy i zajmujący sposób przedstawił ważniejsze przyrządy meteorologiczne i opowiedział o pracy stacji.

Śródpolne zbiorniki wodne są stałym i ważnym elementem przyrody naszej okolicy. Grupa młodych badaczy z klasy Ib gimnazjum pod kierunkiem pani dr Małgorzaty Łukasiewicz–Gniotyńskiej badała parametry fizyko-chemiczne wody w takich zbiornikach.

W kręgu zainteresowania znalazły się również rośliny i zwierzęta – mieszkańcy oczek wodnych. Podczas zajęć porównywane były trzy typy zbiorników: typowo torfowiskowy, w zadrzewieniu leśnym i polny.

X Gminny Konkurs Ekologiczny w Gołubiu

W Zespole Kształcenia i Wychowania w Gołubiu odbył się jubileuszowy X Gminny Konkurs Ekologiczny. Przedsięwzięcie jest doskonałym przygotowaniem młodszych dzieci z klas IV-VI do późniejszego udziału w konkursie „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Jak co roku do organizacji zaproszono Kaszubski Park Krajobrazowy i OEE w Szymbarku.

Konkurs składał się z trzech etapów:

1. Pisemny w formie testu i zadań z „luką”. Zagadnienia zawarte w części pisemnej kształciły umiejętności dostrzegania zmian zachodzących w otaczającej przyrodzie i ich wartościowanie, rozwijały świadomość ekologiczną oraz weryfikowały wiedzę na tematy związane z ochroną środowiska we własnym regionie.
2. Ustny, w którym dzieci odpowiadały na pytania dotyczące oszczędzania energii i wody oraz segregowania odpadów. Wykazały się w czasie tego etapu dużą wiedzą i spostrzegawczością.
3. Rozpoznawanie wybranych gatunków roślin i zwierząt (pospolitych i rzadkich) występujących na terenie KPK na podstawie zdjęć.

Najtrudniejszym etapem okazały się trzeci. Ku zaskoczeniu organizatorów i nauczycieli dzieci miały problemy z rozpoznawaniem pospolitych gatunków.

Konkurs został zorganizowany pod patronatem Wójta Gminy Stężycza. Głównym organizatorem i pomysłodawcą konkursu była pani Dorota Jereczek – nauczyciel z ZKiW w Gołubiu. Adresatami konkursu byli uczniowie klas IV-VI ze szkół z terenu gminy

„Bioróżnorodność – Poznaj by zachować!”

W tegorocznej edycji OEE zaprezentował stoisko o nazwie „Rak na tak”. Na stoisku można było się dowiedzieć „Gdzie raki zimują?” i co robią w innych porach roku oraz uzyskać odpowiedzi na pytania związane z największymi stawonogami występującymi w Polsce. Skupiliśmy się głównie na biologii i ciekawostkach. Na stoisku OEE zostały udostępnione modele i tablice edukacyjne traktujące o morfologii i biologii raka, które pozwoliły osobom nas odwiedzającym na poszerzenie wiedzy oraz nabycie praktycznej umiejętności rozpoznawania przynależności gatunkowej rodzimych raków słodkowodnych, której to brak jest między innymi jedną z przyczyn trwającej w naszych wodach ekspansji raka pręgowatego. Dzięki pomocom dydaktycznym łatwiejsze było uświadomienie zainteresowanym, jak duże szkody w środowisku można spowodować, wprowadzając do niego nowy gatunek zwierzęcia, czy rośliny oraz, że do takiej introdukcji często wystarczą działania jednej, zupełnie nieświadomej zagrożenia osoby, a efektem, jak w przypadku raków jest sytuacja, gdy w miejsce gatunku cennego pod względem środowiskowym i gospodarczym – raka szlachetnego, pojawia się gatunek, który nie pełni tak korzystnej roli środowiskowej i jest mało cenny gospodarczo – rak pręgowaty. Podobne stoisko zorganizowaliśmy podczas „**Święta raka we Wdzydzach Kiszewskich i Charzykowach**”. Nasze stoisko na obu przedsięwzięciach cieszyło się ogromnym zainteresowaniem. Odwiedziło nas **około 1 500 osób**. Największe emocje wzbudzały pomoce dydaktyczne, a mianowicie modele trzech gatunków raków (błotny, pręgowaty i szlachetny) odlewy z żywicy, wykonane w skali 1:1. Modele wyglądały „jak żywe” i trzeba było przekonywać odwiedzających do wzięcia na rękę, w celu zaobserwowania cech charakterystycznych wybranych gatunków.

Powiatowe grzybobranie 2015' w OEE w Szymbarku

W drugiej połowie września Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku zorganizował dla szkół z terenu powiatu kartuskiego „Grzybobranie”. Na zaproszenie odpowiedziało 10 szkół z terenu powiatu kartuskiego (**ok. 500 uczestników**). Z uwagi na duże zainteresowanie imprezą, podzielono ją na dwa dni.

Przedsięwzięcie rozpoczęła pogadanka na temat grzybów wygłoszona przez pana Sebastiana Nowakowskiego (PKMW). Prelegent podkreślił rolę grzybów w przyrodzie i ich ogromną różnorodność form. Następnie wyjaśnił jak zbierać prawidłowo grzyby i dodał, że najlepiej zbierać je do wiklinowego kosza, gdyż podczas gromadzenia ich w plastikowych torbach zaparzązają się, na skutek czego mogą stać się niejadalne.

Po pogadance nastąpił główny punkt programu — zajęcia terenowe, dzieci zostały podzielone na grupy i zaopatrzone w przyniesione przez siebie koszyki wyruszyły z instruktorami do lasu. W trakcie części terenowej dzieci miały okazję poznać budowę owocnika grzyba, zobaczyć strzępki grzybni w podłożu, poznać rolę mikoryzy w życiu grzybów i drzew oraz biotopy, w jakich spotykamy pospolite gatunki. Uczyły się również odróżniania grzybów jadalnych od trujących, dowiedziały się, jakie mogą być skutki zatrucia grzybami, poznały pospolite gatunki. Podkreślano też fakt, że podczas zbioru nie powinno się ucinąć trzonu grzyba i pozostawiać w ziemi, prawidłowo powinno się wykręcić go z podłoża, a powstały otwór delikatnie zasypać ściółką. Uświadomiono im fakt, że nie wszystkie muchomory są trujące, a wiele grzybów zwykle uznawanych za niejadalne to smaczne, przydatne kulinarnie gatunki. Dowiedziały się także, co to jest hymenofor blaszkowy i rurkowy oraz jak dochodzi do propagacji grzybów.

Po powrocie z terenu na uczestników czekało mnóstwo atrakcji. Między innymi zorganizowano konkursy: na największego, najładniejszego, najciekawszy gatunek i najbardziej oryginalny kształt grzyba znalezionego podczas terenowych warsztatów.

Wręczone zostały również nagrody za konkurs fotograficzny „Grzyby w obiektywie” i plastyczny „Najpiękniejszy grzyb”.

„Ptasie zimowanie” i nie tylko

Już po raz szósty OEE w Szymbarku zorganizował „Zimowe warsztaty”. Jak co roku nasi instruktorzy odwiedzili szkoły z terenu powiatu kartuskiego. Uczniowie zgłębiali wiedzę na następujące tematy: „Ptasie zimowanie”, „Kaszuby w lodowym uścisku” i „Zimowe kłopoty roślin i zwierząt”. Zajęcia odbywały się w pierwszej połowie grudnia.

Cykl warsztatów rozpoczęły zajęcia w ZKiW w Szymbarku pt. „Ptasie zimowanie”. Dzieci poznały szereg powodów, dla których niektóre ptaki nie mogą spędzać zimy w Polsce — zasadniczym jest zbyt krótki dzień (ptaki mają zbyt mało czasu żeby znaleźć pokarm i najeść się do syta). Zdziwiający dla nich był fakt, że sikorki zjadają dziennie tyle pokarmu, ile same ważą.

Uczestnicy poznali zasady dobrego dokarmiania ptaków wróblowatych i wodnych. Podstawą prawidłowego dokarmiania jest:

- systematyczność,
- używanie wyłącznie świeżych produktów,
- dokarmianie gdy jest śnieg i mróz,
- wykluczenie chleba (m.in. zawiera sól, często pleśń, suchy i zmarznięty kaleczy przewód pokarmowy ptaków),
- wykorzystywanie ziaren zbóż i słonecznika, suszonych owoców, orzechów, płatków zbóż i słoniny (surowej i bez soli),

- dbanie o karmnik (oczyszczanie z resztek, odśnieżanie, instalacja w miejscach niedostępnych dla drapieżników).

Dzięki zajęciom dzieci nauczyły się rozpoznawać pospolite gatunki ptaków odwiedzających karmniki. Podczas modułu terenowego rozstawiały sieci ornitologiczne, w które chwytaly się ptaki, a następnie przyglądały się ich obrączkowaniu. Zakładanie obrączek ptakom pozwala poznać m.in. ich szlaki migracyjne.

W gimnazjach realizowany był temat: „Kaszuby w lodowym uścisku”. W trakcie zajęć młodzież próbowała najpierw określić genezę barwy śniegu rozbijając kostki lodu, a następnie rozważała wpływ, jaki mają na nią warunki atmosferyczne i klimatyczne. Omawiano również transformację śniegu doprowadzającą do powstania lodu lodowcowego. Prezentacja współczesnych zdjęć i filmów z obszarów arktycznych pomagała zrozumieć procesy, które zachodzą na środkowych Kaszubach w końcowych fazach zlodowacenia. Podczas części terenowej grupy tworzyły symulacje powstawania niektórych form terenu za pomocą dostępnych materiałów (kamieni, piasku, styropianu, lodu, śniegu, wody).

W tegorocznych warsztatach wzięło udział **9 szkół (72 klasy, 1 382 uczniów)**. Głównym organizatorem warsztatów była mgr Monika Rekowska.

WARSZTATY Z EDUKACJI EKOLOGICZNEJ ORGANIZOWANE PRZEZ OŚRODEK EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W SZYMBARKU OD STYCZNIA DO GRUDNIA 2015 ROKU

Naturalne bogactwo siedlisk i przepiękny krajobraz w pobliżu Ośrodka umożliwia prowadzenie warsztatów z edukacji ekologicznej o zróżnicowanej tematyce (z przewagą zajęć terenowych):

1	Kaszubski Park Krajobrazowy – walory przyrodnicze, flora i fauna, park krajobrazowy jako forma ochrony przyrody
2	Lekcja przyrody w rezerwacie „Szczyt Wieżycy na Pojezierzu Kaszubskim” – warsztaty połączone z wejściem na wieżę widokową
3	Tajemnice porostów – z jakich komponentów składają się porosty, czym jest symbioza, porosty jako bioindykatory, skala porostowa
4	Ptaki – władcy przestworzy – rozpoznawanie gatunków, po co obrączkujemy ptaki, jak ptaki spędzają zimę, ptasie wędrówki, dokarmianie ptaków
5	Przedwiośnie na Kaszubach – warsztaty o budzącej się do życia przyrodzie
6	Przedzimie na Kaszubach – w jaki sposób zwierzęta i rośliny przygotowują się do najtrudniejszej pory roku
7	Zimowe kłopoty roślin i zwierząt – jakie strategie na przetrwanie zimy obierają rośliny i zwierzęta, co może zrobić człowiek, aby pomóc zwierzętom przetrwać zimę
8	Ludzie w owadzim świecie; Różnorodność świata owadów – terenowe obserwacje i chwytnie owadów, ciekawostki z ich życia
9	Recykling w praktyce. Jak wyprodukować papier czerpany? – czym jest recykling, jak segregować odpady, produkcja papieru czerpanego
10	Lasy Pojezierza Kaszubskiego i okolic Szymbarka – piętrowa budowa lasów, zwierzęta i rośliny jakie możemy w nich spotkać, gospodarka leśna, ochrona lasu

11	Co się kryje w kropli wody? – biologiczne i chemiczne badanie czystości wody, anormalne właściwości wody, zagrożenia antropogeniczne wód, oznaczanie makrobezkręgowców występujących w jeziorach
12	Jeziora KPK – jeziora „kółka raduńskiego”, polodowcowy krajobraz Kaszub, typy jezior, problem eutrofizacji
13	Podchody przyrodnicze – wykorzystanie kompasów, praca z mapą, rozwiązywanie zadań przyrodniczych
14	Gleba dobrem niezastąpionym – funkcje gleby, metody rekultywacji, wykonywanie prac plastycznych z wykorzystaniem gliny
15	Ogródek meteorologiczny – warsztaty w stacji limnologicznej UG w Borucinie
16	Płazy i gady KPK – zagadnienia z biologii, ekologii i ochrony, obserwacja płazów i gadów w ich naturalnym środowisku, oznaczanie gatunków
17	Różnorodność biologiczna okolic Szymbarka – cechy krajobrazu pojezierno-leśnego w okolicy Szymbarka, najważniejsze ekosystemy
18	Ślady i tropy zwierząt – jak obserwować przyrodę, rozpoznawanie tropów zwierząt w terenie
19	Kartografia, jak czytać mapy i nie zgubić się w lesie? – praca z mapą i kompasami
20	Grzyby KPK – rozpoznawanie gatunków, biologia grzybów, mikoryza, technika zbioru, zagadnienia jadalności

215 odpłatnych warsztatów przeprowadzili instruktorzy:

LP	Prowadzący		Tematyka
1	mgr Małgorzata Piotrowicz	Entomolog	„Ludzie w owadzim świecie” „Zimowe kłopoty roślin i zwierząt”
2	mgr Artur Sikorski	Kartograf	„Kartografia, czyli jak czytać mapy i nie zgubić się w lesie?”
3	mgr Andrzej Kośmicki	Ornitolog	„Ptaki – władcy przestworzy”
4	dr Małgorzata Łukaszewicz - Gniotyńska	Hydrobiolog	„Co się kryje w kropli wody?”
5	mgr Edmund Ulenberg	Opiekun stacji limnologicznej w Borucinie	„Ogródek meteorologiczny”
6	mgr Adam Michalak	Zootechnik, członek OTOP, przewodnik turystyczny	„Ptaki KPK”, „Ślady i tropy zwierząt”
7	mgr Piotr Kowalewski	Geolog, biolog, przewodnik turystyczny	„Lasy Pojezierza Kaszubskiego i okolic Szymbarka-piętrowa budowa lasów, zwierzęta i rośliny jakie możemy w nich spotkać”, „Kaszuby w lodowym uścisku”

8	mgr Anna Peichert	Geograf, nauczyciel, członek klubu ekologicznego	„Różnorodność biologiczna okolic Szymbarka” „Nietoperze – rola owadożerców w zachowaniu różnorodności biologicznej” „Zima w przyrodzie” „Grzyby jadalne i niejadalne”
9	Aleksandra Szurlej-Kielańska	Ornitolog	„Ptasie zimowanie”
10	mgr Tomasz Narczyński	Herpetolog	„Płazy i gady KPK”, „Grzyby jadalne i niejadalne” „Zimowe kłopoty roślin i zwierząt”
11	mgr Tomasz Kuśnierz	Leśnik, entomolog	„Różnorodność świata owadów” „Lasy Pojezierza Kaszubskiego”
12	mgr Ilona Kozłowska	Biolog, nauczyciel biologii i chemii	„Ekologia w praktyce. Co to jest recykling? Jak wyprodukować papier czerpany?”
13	mgr Władysława Lorbiecka	Biolog	„Gleba dobrem niezastąpionym”

Pozostałe zajęcia przeprowadzili pracownicy Ośrodka w ramach godzin pracy:

- mgr Mateusz Drężek
- mgr Monika Rekowska

Były to:

- przeprowadzenie warsztatów terenowych, ze szczególnym naciskiem na tematykę ochrony przyrody w KPK;
- organizacja, przeprowadzenie warsztatów i podsumowań o: formach ochrony przyrody, lesie, ptakach drapieżnych, płazach, gryzoniach, recyklingu, problemach zanieczyszczeń wód, powietrza, gleby, alternatywnych źródłach energii, porostach, racjonalnej gospodarce odpadami;
- organizacja i przeprowadzenie ognisk na terenie OEE.

Dodatkowo, dzięki nawiązaniu współpracy Moniki Rekowskiej z Fundacją Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, udało się przeprowadzić „Inwentaryzację strzebli błotnej w Kaszubskim Parku Krajobrazowym”.

Przykładowy program pobytu w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w cyklu pięciodniowym:

Poniedziałek:

1. Przyjazd. Zapoznanie uczestników warsztatów z obowiązującymi przepisami BHP oraz regulaminem placówki. Przedstawienie planu pobytu. Zakwaterowanie.
2. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Walory przyrodnicze Kaszubskiego Parku Krajobrazowego”
3. Konkurs ekologiczny na temat KPK.

Wtorek:

1. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Lekcja przyrody w rezerwacie przyrody «Szczyt Wieżycy» na Pojezierzu Kaszubskim”.
2. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Ludzie w owadzim świecie”.

Środa:

1. Warsztaty z edukacji ekologicznej w stacji Limnologicznej UG w Borucinie.
2. Warsztaty z edukacji ekologicznej: Samodzielny recykling – papier czerpany.

Czwartek:

1. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Kartografia, czyli jak czytać mapy i nie zgubić się w lesie”.
2. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Podchody przyrodnicze”.
3. Konkurs piosenki ekologicznej. Ognisko z pieczeniem kiełbasek.

Piątek:

1. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Gleba dobrem niezastąpionym”, połączone z wykonaniem pracy plastycznej z gliny.
2. Podsumowanie pobytu. Odbiór pokoi. Pożegnanie grupy.

Przykładowy program pobytu w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w cyklu trzydniowym:

Poniedziałek:

1. Przyjazd. Zapoznanie uczestników warsztatów z obowiązującymi przepisami BHP oraz regulaminem placówki. Przedstawienie planu pobytu. Zakwaterowanie.
2. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Formy ochrony przyrody na przykładzie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego”.
3. Konkurs ekologiczny na temat form ochrony przyrody.

Wtorek:

1. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Ptaki KPK”.
2. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Co się kryje w kropli wody?”.
3. Konkurs piosenki ekologicznej. Ognisko z pieczeniem kiełbasek.

Środa:

1. Warsztaty z edukacji ekologicznej: „Ślady i tropy zwierząt”.
2. Podsumowanie pobytu. Odbiór pokoi. Pożegnanie grupy.

EFEKT EKOLOGICZNY:

W 2015 r. w OEE w Szymbarku przeprowadzono warsztaty z edukacji ekologicznej z **246 grupami** dzieci i młodzieży szkolnej na różnych poziomach nauczania wraz z opiekunami, o łącznej liczbie **6 241 osób**.

Podczas warsztatów z edukacji ekologicznej w warunkach zróżnicowanego środowiska przyrodniczego, nad wodą, w lesie, na polach uprawnych, łąkach uczestnicy obserwowali relacje, jakie zachodzą pomiędzy ochroną przyrody i krajobrazu, a społeczną i gospodarczą działalnością człowieka, zapoznając się jednocześnie z walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, historycznymi i kulturowymi regionu, zdobyli także praktyczne umiejętności orientacji w terenie (na zajęciach z topografii). Podczas zajęć z recyklingu nauczyli się zasad segregowania i wykorzystania odpadów. Na zajęciach z ornitologii poznali ptaki okolic Szymbarka i nauczyli się rozpoznawać je po wyglądzie zewnętrznym i wydawanych głosach. Podczas warsztatów herpetologicznych skupiono się głównie na ochronie herpetofauny i przedstawieniu najistotniejszych zagrożeń dla rodzimej batrachofauny, sposobach ich minimalizacji oraz ochronie czynnej. Dzięki warsztatom „Rak na tak” łatwiejsze było uświadomienie zainteresowanym, jak duże szkody w środowisku można spowodować, wprowadzając do niego nowy gatunek zwierzęcia, czy rośliny oraz, że do takiej introdukcji często wystarczą działania jednej, zupełnie nieświadomej zagrożenia osoby, a efektem, jak w przypadku raków jest sytuacja, gdy w miejsce gatunku cennego pod względem środowiskowym i gospodarczym – raka szlachetnego, pojawia się gatunek, który nie pełni tak korzystnej roli środowiskowej i jest mało cenny gospodarczo – rak pręgowaty. Warsztaty siedliskowe poświęcone zostały rozpoznawaniu chronionych siedlisk przyrodniczych: 9110-1 Kwaśna buczyna niżowa (*Luzulo pilosae-Fagetum*), 9130-1 Żyzna buczyna niżowa (*Galio odorati-Fagetum*) i 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*) oraz ich najczęstszych lokalnie postaci zastępczych. Uczestnicy warsztatów bez problemu będą rozróżniać kwaśną buczynę niżową od żyznej, odróżniać kwaśne dąbrowy od podobnych zbiorowisk leśnych (zwłaszcza zastępczych) i poprawnie wypełnić „Karty obserwacji siedliska”, stosowane w monitoringu GIOŚ i wszelkich pracach na terenach chronionych.

Prelekcje, warsztaty i festyny skierowane głównie do okolicznych szkół związane są z konkretnymi wydarzeniami bądź datami, jak np. Pierwszy dzień wiosny, Dzień ziemi, czy Dzień dziecka. Pozwalają one dotrzeć do dużej liczby odbiorców i zwrócić uwagę na konkretny problem, np. odpady, czy budząca się do życia przyroda.

REALIZACJA ZADAŃ W RAMACH UTRZYMANIA BUDYNKU I OBEJŚCIA OEE

Zakupiono następujące pomoce dydaktyczne: 2 lornetki, 2 podświetlane lupy, mapę ekologiczną woj. pomorskiego, filmy edukacyjne na DVD, wiaderka z lupą, zestaw modeli „cykl życiowy żaby”, 3 gatunki sów wyrzeźbione w drewnie, projektor multimedialny.

Wykonano: odlewy z żywicy 3 gatunków raków, 2 tablice edukacyjne („Rak na tak” i „Racze ciekawostki”), tablicę „Nietoperze KPK”.

Wykonano roboty remontowe i malarskie wszystkich pomieszczeń znajdujących się na parterze OEE.

Ponadto wykonano tapicerkę 22 krzeseł znajdujących się na stanie OEE, zakupiono ręczniki i prześcieradła, szafę, szafkę łazienkową, 4 regały do piwnicy, rolety, pojemniki i kosze do przechowywania pomocy dydaktycznych, przedłużacze, rolety, palnik do rozpalamia ogniska, poziomice, kwiaty na obejście szkoły, drukarkę, agregat prądowórczy i 4 łóżka piętrowe do pokoi dla dzieci.

SZKOLENIA

Pracownicy OEE uczestniczyli w licznych szkoleniach i konferencjach:

Mateusz Drężek:

1. Seminarium „Pomorskie aleje – wczoraj, dziś i jutro”
2. [„Warsztaty siedliskowe 2015 w Szymbarku”](#)
3. „Obce gatunki inwazyjne? Nie, dziękuję!”
4. „Szkoła Animatorów Edukacji Ekologicznej – Natura 2000”
5. „Wewnętrzne szkolenie dla pracowników PZPK w Szymbarku”

Monika Rekowska:

1. Cykl szkoleń „Natura 2000-naturalny kapitał” (60 godzin)
2. Szkolenie ornitologiczne pod tytułem „Inwentaryzacja populacji lęgowej gągoła (*Bucephala clangula*) na obszarze Jeziora Charzykowskiego”
3. Seminarium „Pomorskie aleje – wczoraj, dziś i jutro”
4. Kurs „Podstawy wspinaczki drzewnej z zastosowaniem technik linowych”
5. Szkolenie „Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020” w Gdańsku.
6. [„Warsztaty siedliskowe 2015 w Szymbarku”](#)
7. Konferencja „Oblicza ochrony przyrody w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana”
8. III ogólnopolska konferencja naukowa „Edukacja Przygodą” w Jedlni
9. „Rozpoznawanie tropów i śladów zwierząt-kurs podstawowy”
10. „Wewnętrzne szkolenie dla pracowników PZPK w Szymbarku”